

Özgün Makale

Karaman'daki Eski Eserlerin Müze-i Hümâyun'a Nakli Meselesi ve Osman Hamdi Bey Tablolarındaki Karaman Detayları¹

The Transfer of Ancient Artifacts in Karaman to the Müze-i Hümâyun and Karaman Details in Osman Hamdi Bey Paintings

Kadir TÜRKMEN*

Öz

Topraklarında sayısız taşınır/taşınmaz kültür varlığı barındıran Osmanlı Devleti'nde 19. yüzyılın ortalarından itibaren bu eski eserleri depolama, muhafaza ve teşhir etme bilinci oluşmaya başlamıştır. Bizans devrinden kalma Aya İrini Kilisesi'nde başlayan Osmanlı müzecilik serüveni, Osman Hamdi Bey'in Müze-i Hümâyun müdürlüğüne atanmasıyla birlikte gelişimini sürdürmüştür. Bu devirde, Osman Hamdi Bey önderliğinde yapılan kazılardan elde edilen buluntularla zengin bir koleksiyona sahip olan Müze-i Hümâyun için imparatorluk coğrafyasının birçok vilayetten eski eserin getirtilip sergilenmesi düşünülmüştür. Bu eserlerden birkaçı da Karamanoğulları Beyliğine ait mimari eserler üzerindeki kitabe ve çeşitli taşlardır. Bu çalışmada; Başkanlık Osmanlı Arşivlerinde yer alan yazışmalardan hareketle Karaman'daki eserlerin Müze-i Hümâyun'a götürülmesi konusundaki tartışmalara yer verilmiştir. Ardından, bu tarihlerde Osman Hamdi Bey'in tablolarında kullanmaya başladığı Karamanoğullarına ait mimari eserlerdeki detayların bu yazışmalarla olan ilişkisi hususunda çıkarımlar yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Eski Eser, Karaman, Osman Hamdi Bey, Müze-i Hümâyun.

Abstract

In the Ottoman Empire, which had numerous movable/immovable cultural assets on its lands, since the middle of the 19th century, the awareness of storing, preserving and displaying these ancient artifacts has started to emerge. The Ottoman museology adventure, which started in the Hagia Eirene Church from the Byzantine era, continued its development with the appointment of Osman Hamdi Bey as the director of the "Müze-i Hümâyun". In this period, for the "Müze-i Hümâyun", which has a rich collection with the finds obtained from the excavations under the

¹ Makalenin başvuru tarihi: 15.03.2022. Makalenin kabul tarihi: 01.05.2022.

* Doktora Öğrencisi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kturkmen.10107@gmail.com, ORCID: 0000-0001-8568-3629.

leadership of Osman Hamdi Bey, it was thought that ancient artifacts from many provinces of the imperial geography would be brought and exhibited. A few of these works are the inscription and various stones on the architectural works belonging to the Karamanoğulları Principality. In this study; based on the correspondence in the Presidency's Ottoman Archives, the discussions about taking the artifacts in Karaman to the “Müze-i Hümâyün” are included. Then, inferences were made about the relationship of the details in the architectural works of Karamanoğulları, which Osman Hamdi Bey started to use in his paintings, with these correspondences.

Keywords: Ancient Artifact, Karaman, Osman Hamdi Bey, Müze-i Hümâyün.

Giriş

Osmanlı İmparatorluğu'nun hükmettiği topraklar gerek kendisinden önceki dönemlerde gerek de kendisinin döneminde meydana getirilmiş sayısız eseri barındırması ile adeta bir açık hava müzesi kimliği taşımaktaydı. Ancak Osmanlı yönetici ve entelektüellerinin, imparatorluğun yüz yıllardır bünyesinde barındırdığı bu taşınır/taşınmaz kültürel mirasa sahip çıkma fikri 19. yüzyılın ortalarında mümkün olmuştur. Her ne kadar, arkeolojik eserlerden alınan parçaların yeni inşa edilen binalarda kullanılması (Dilbaz, 2018, s. 7) ya da fethin ardından ele geçirilen silah ve savaş ganimetlerinin, Aya İrini Kilisesi'nde toparlanıp muhafaza edilmesinden dolayı Osmanlı müzeciliğinin temelleri erken devirlere kadar dayandırılrsa da bu durum modern müzeciliğin karşılığı değildi. (Shaw, 2004, s. 21) Osmanlı İmparatorluğu'nda modern müzecilik faaliyetlerinin temelini atan kişi; Sultan Abdülmecid'in (d. 1823- ö. 1861) yaverliğini yapmış aynı zamanda Paris, Londra Elçiliği görevlerinde de bulunmuş olan Fethi Ahmed Paşa'dır (d. 1801-ö. 1858) (Cezar, 1971, s. 165) Tophane-i Amire Müşiri Fethi Ahmed Paşa'nın, o zamana dek; Cebehane-i Amire, Darü'l Esliha, Harbiye Anbarı gibi farklı isimlerle anılan (Shaw, 2004, s. 22-23) Aya İrini Kilisesi'nde Mecma-i Esliha-i Atîka ve Mecma-i Âsâr-ı Atîka (Eski Silahlar ve Eski Eserler Müzesi) adında iki bölümden oluşan bir müze kurduğu (Muşmal, 2009, s. 123) ve bunların ilkinden Askerî Müze'nin ikincisinden ise Müze-i Hümâyün'un doğduğu belirtilmiştir (Cezar, 1971, s. 165). Ancak bu tarihlerde; hem Esliha-i Atîka hem de Âsâr-ı Atîka, ziyarete kapalı olmasından dolayı müzeciliğin sadece depolama/muhafaza ayağını temsil etmekteydi.

Osmanlı'da müzenin resmî bir kurum olarak tanınması 1869 yılında olmuştur (Özkasım ve Ögel, 2005, s. 98). Yeni gelişen müzecilik fikri; neyin eski eser olarak tanımlanacağı, bunların nasıl muhafaza ve teşhir edilmesi gerektiği gibi soruları da beraberinde getirmiştir. Üstelik, Avrupa'da Osmanlı Devleti'nden çok daha öncesinde eski eserlerin muhafaza edilmesi bilinci oluşmuş ve birçok Avrupalı, Osmanlı imparatorluk coğrafyasında arkeolojik kazılar yürütmeye başlayıp bu kazılarda elde ettikleri buluntuları hiçbir engelle karşılaşmaksızın yurt dışına götürmeyi de başarmışlardır (Akın, 1992, s. 233). Osmanlı Devleti'nde bu konuları doğrudan ele alan yasal düzenlemeler, ancak müzenin resmî kuruluşuyla paralel olarak ilerlemiştir. 1869 tarihinde, 7 maddeden oluşan ilk Âsâr-ı Atîka Nizamnamesi'nde; kazılarda ele geçirilen eserlerin yurt dışına çıkarılmayacağı, kazının sadece toprak altındaki eserleri kapsayacağı, kazıda bulunan eserlerin tamamının ruhsatı elinde bulunduran şahsa ait olacağı hükme bağlanmıştır (Çal, 1997, s. 392). 1872 yılında, müze müdürü olarak atanan Philip Dethier'in (d.1803-ö.1881) yaptığı önemli işler arasında; Aya İrini koleksiyonunu Çinili Köşk'e taşımak ve yeni bir nizamname hazırlamak vardır (Cezar, 1971, s. 177). Dethier'in hazırladığı 1874 tarihli Nizamname, ilk nizamnameden farklı olarak; tarihî eserlerin yurt dışına götürülmesini yasallaştırmıştır, zira, 1874 Nizamnamesi'nin 3. maddesinin arkeolojik kazılarda ele geçen eserlerin kime ait olacağıyla (kazıda çıkan eserlerin

1/3'ünün kazı yapana, 1/3'ünün arazi sahibine ve 1/3'ünün de devlete ait olduğuna dair) ilgili hükmü ve 32. maddesinin eserlerin yurt dışına çıkartılabilmesini Maarif Nezareti'nden alınacak ruhsata bağlayan hükmü tarihi eserlerin yurtdışına götürülmesine hukuki dayanak sağlamıştır. 1874 Nizamnamesi'nde ilk kez genel bir eski eser tanımı da yapılmıştır. Bu tanıma göre; eski zamanlardan kalma her türlü sanat eseri Âsâr-ı Atfika olarak görülürken bu eserler ikiye ayrılır; meskûkât (madeni para/sikke) ve taşınması mümkün olan/olmayan eşyalar (Shaw, 2004, s. 111).

Osmanlı müzeciliğindeki en önemli süreç, 1881 yılında Osman Hamdi Bey'in (d.1842-ö.1910) müdür olarak atanması ile başlamıştır. (Tataroğlu, 2018, s. 177). Cezar'ın, bocalama ile geçen bir yüzyılda ortaya çıkan "kültür alemdarlarından" birisi olarak yorumladığı; Osmanlı aydın ve entelektüel, ressam, arkeolog ve müzeci Osman Hamdi Bey döneminde; sınıflandırılmış koleksiyon ve katalogları, modern, özgün işlevi için tasarlanmış yeni binası ve ufak değişikliklere uğrasa da 1973 yılına kadar yürürlükte kalacak olan esaslı düzenlemeleri ile Osmanlı müzesi dünyanın sayılı müzeleri arasındaki yerini almıştır (Akın, 1992, s. 235). Osman Hamdi Bey'in çabaları ile hazırlanan 1884 tarihli, üçüncü Âsâr-ı Atfika Nizamnamesi, Dethier döneminde hazırlanan nizamnamenin eksikliklerini gidermeyi amaçlamıştır. Öncelikle bu nizamnamenin birinci maddesi daha geniş ve net bir eski eser tanımını ile başlamaktadır:

Osmanlı İmparatorluğu topraklarında daha önce yaşamış halklardan kalan her türlü sanat ürünü; altın ve gümüş eserler; madeni paralar; oyma resimler; süslemeler; kil, taş ve çeşitli araçlarla yapılmış nesnelere ve kaplar; silahlar; aletler; idoller; yüzük taşları; tapınaklar, saraylar ve eski oyun alanları; tiyatrolar, kaleler, köprüler ve su kemerleri; insan kalıntıları, gömülü nesnelere, incelemeye değer nitelikte tepeler, anıt mezarlar, dikilitaşlar; hatıra eşyaları, eski binalar, heykeller ve yontularak işlenmiş her türlü taş. (Dilbaz, 2018, s.119)

Yukarıda değinildiği gibi, 1874 Nizamnamesinde; Osmanlı topraklarındaki eserlerin yurt dışına çıkışını meşrulaştırılmış hatta bazı yazarlar bu konuda müze müdürü Dethier'yi, Avrupalı devletlerin politik baskısına aracılık etmekle suçlamıştır (Çal, 1997, s. 392). Osman Hamdi Bey dönemindeki yeni nizamname; rastgele veya kazılar sonucunda bulunmuş her türlü tarihi eserin tamamen devlete ait olduğunu vurgularken bunların izin olmadan yurt dışına çıkartılmasını yasaklamaktadır (Shaw, 2004, s. 146). Yine Osman Hamdi Bey'in müze müdürlüğü döneminde, 1906 yılında çıkarılan yeni nizamname; genel hatları ile 1884 nizamnamesi ile paralel bilgiler içerse de bazı konularda 1874 Nizamnamesine geri dönüşü temsil eder. Nizamnamede; Osmanlı topraklarındaki her türlü eski eserin yine devlete ait olduğu belirtilirken imparatorlukta ruhsatlı kazı yapacak kişiye bir hisse verileceği ve bu hisseden payına düşecek eserin yurt dışına çıkışına da izin verileceği belirtilmiştir (Çal, 1997, s. 394). Bu konu dışındaki diğer düzenlemeler müzenin daha kurumsal bir şekilde işlemesine yön verecek nitelikteki düzenlemelerdir.

Osman Hamdi Bey'in müze müdürlüğü dönemindeki yaşanan önemli gelişmelerinden birisi de Müze-i Hümayun için tasarlanmış yeni bir binaya geçiş yapılmasıdır. Yapılan düzenlemelerle bir süre Müze-i Hümayun olarak işlev gören Çinili Köşk zamanla yetersiz kalmaya başlamış ve yeni bir müze inşası kararlaştırılmıştır (Uğraş, 2010, s. 130). Aynı zamanda, Osman Hamdi Bey'in Sayda ve Nemrut Dağı Kazılarında elde ettiği buluntuları sergilemek gayesi de taşıyan bu bina 1891 yılında tamamlanmıştır (Say, 2014, s. 121). Çinili Köşk'ün karşısına, Sanâyi-i Nefîse Mektebi hocalarından mimar Alexandre Vallauray (d. 1850- ö.1921) tarafından inşa edilen yeni Müze-i Hümayun binası, Neoklasik mimari üslupta iki kattan müteşekkil bir yapı olup 20.yüzyılın başlarında yapılan eklemelerle son hâlini almıştır.

Osman Hamdi Bey döneminde yapılan düzenlemeler, yeni bina inşası ve gelişmekte olan koleksiyonuyla dünyanın sayılı müzeleri arasına giren Müze-i Hümayun için imparatorluğun birçok bölgesinden eski eserin getirilmesi ve sergilenmesi düşünülmüştür. Bu eserlerden bazıları da Karamanoğulları Beyliği'nden kalma mimari eserler bünyesinde yer alan yapı elemanlarıdır. Bu konu ile ilgili Başkanlık Osmanlı Arşivlerinde yer alan belgelerde; yerel idarecilerin eski eser kavramına yaklaşımı, Müze-i Hümayun Müdürlüğü ve Maarif Umumiye Nezareti'nin bu eserlerin başkente nakli için koştuğu şartlar hakkındaki detaylı bilgilerin yanı sıra; Osman Hamdi Bey'in tablolarındaki Karaman detayları hakkında da çıkarımlar yapmak olasıdır.

Karaman'daki Eserlerin Müze-i Hümayun'a Nakli Konusundaki Tartışmalar

Konu hakkında Başkanlık Osmanlı Arşivlerinde yer alan yazışmalara geçmeden evvel, tartışmalara konu olan iki yapının tarihçesi hakkında kısa bilgiler aktarmak yararlı olacaktır. Bu bağlamda verilecek bilgiler; yeni gelişmekte olan Osmanlı müzesini yönetenlerin neyi eski eser olarak değerlendirip değerlendirmedeği konusunda önemli detayları da sunacaktır. Ayrıca aşağıda değinilecek yazışmalarda; yapıların kitabeleri ve banilerine göndermeler de bulunmakta olup bu bilgilerin gerçeğe uyuşup uyuşmadığının teyit edilmesi de mühimdir. Mevzubahis yapılardan ilki Karamanoğlu İbrahim Bey İmaretidir. İbrahim Bey'in (15. yüzyıl) Karaman'daki İmaret'i'nin giriş kapısı alınlığında bir kitabe bulunmaktadır. Bu kitabe metni ve transkripsiyonu şöyledir:

Mufettehaten lehumu'l-ebvâb (Sad, 38/50).

Hâzâ zikrun ve inne li'l-muttakîne le-hüsne meâb

Benâ es-Sultânu'l-efham ve'l-hâkânu'l-a'zam Mâliku rikâbi'l-umem Mevlâ mulûki'l-Arab ve'l- 'Acem Vazi'u merâsîmi'l-'adli ve'l-ihsân

Hâdimu kavâ'idi'l-cevri ve't-tuğyân kâtilu'z-zenâdika ve'l-müşrikîn Kâhiru'l-fecera

ve'l-mulhidîn Nâsîru'ş-şer' ve bi-şer' enderz ikbâleş Nizâmü nâsihi şirk ve bi-şirk

ender zitiğüş ızdırâb Tâcu'd-dünyâ ve'd-dîn İbrahim bin el-merhûm Mehmed bin Karaman

da'a fa'llâhu iktidârahû ve 'alâ hayrâti ibtidarahû hâzihi'l-'imâret el-mubârek li's-sâdirîn

ve'l-vâridîn min eyyi tâifetin kânû mine'l müslimîn fi şehri Muharremi'l-Harâm sene sitte ve

selâsîn ve semân-miye"

Türkçesi: Kapıları kendilerine açılmış olan...

Bu bir öğüttür. Allâh'a karşı gelmekten sakınanlar için elbette güzel bir dönüş yeri vardır

Büyük sultân ve büyük hâkân, milletlerin hâmisî, Arab ve Acem meliklerinin efendisî,

adâlet ve ihsân merasimlerinin ihdas edicisi, cevr ve tuğyân [eziyet ve zulüm] kaidelerinin

hizmetçisi, zındık ve müşriklerin kâtîli, fâcir ve mülhidlerin [kötü huylu, günahkâr ve din-

den çıkanlar] kahredicisi, şeriâtın ve ... Yardımcısı, dünyânın ve dinin tâcı, merhum Karama-

noğlu Mehmed'in oğlu İbrahim –Allâh onun iktidarını ve hayratlarını artırsın- bu mübarek

imâreti Müslümanlardan olan herhangi bir taifenin gelmesi için Muharremü'l-Harâm ayında

836 yılında yaptırdı. (Fataha, 2020, s. 319)

Türbe ve çeşmeyle birlikte bir külliye teşkil eden İmaret, kapalı avlulu dört eyvanlı plân şemasına sahiptir (Şahan, 2009, s. 95). İmaret'in ahşap kapı ve pencere kanatları ile çini mihrabı 15.yüzyıl Anadolu örnekleri içerisinde önemli bir yere sahiptir ki zaten bunlarda daha sonraları yerlerinden sökülerek başkente nakledilmiştir (Konyalı, 1971, s. 408).

Belgelere konu olan ikinci yapı, Karaman Hatuniye Medresesidir. Selçuklu geleneği, açık avlulu medrese plan şemasının devamı niteliğindeki Hatuniye Medresesi, giriş kapısında yer alan üç satırlık Arapça kitabesine göre; H.783/ M.1381-82 senesinde inşa edilmiştir.

Bu Arapça kitabe ve transkripsiyonu şöyledir:

Ümmetimin alimleri, Benî İsrâil'in nebileri gibidir ve (sav) şöyle dedi...

Emare bi-'imâreti hâzihi'l-medreseti'l-mubâreketi's-şerife fi eyyâmı devleti'l-emîri'lkebirî'l-müeyyedi'l-muzaffer 'alâi'd-dünyâ ve'd-dîn Halil bin Mahmûd bin Karaman hallada'llâhu mulkehû Sultân Hâtûn binti Murad bin Orhân bin Osmân mu'âvinu ehli'l-îmân bi-teyîdi'r-Rahmân fi sene selâse ve semânîn ve seb'a-miye.

Türkçesi: Allah'ın resulü (s.a.v) şöyle buyurmuştur; ümmetimin âlimleri beni-İsrail peygamberleri gibidirler. Bu mübarek ve şerefli medresenin yapılmasını büyük emir tanrı tarafından desteklenmiş, muzaffer kılınmış Allah mülkünü daim kılsın, Karamanoğlu Mahmud oğlu din ve dünyanın yücüsü Halil zamanında Allah'ın desteği ile müminlerin yardımcıları olan Osmanoğlu, Orhanoğlu Murad'ın kızı Sultan Hatun tarafından yapılmasına miladi 783 senesinde emredildi. (Fataha, 2020, s. 316)

Karaman Hatuniye Medresesi; gerek taç kapısındaki gerekse ana eyvanın iki yanındaki mekânlara girişi sağlayan kapılardaki ince taş işçiliği ile 14. yüzyılın en güzel taş süsleme örneklerini bünyesinde barındırır.

Başkanlık Osmanlı Arşivlerindeki Yazışmalar

Karaman'da yer alan mevzubahis iki binadaki Âsâr-ı Atîkalar ile ilgili yazışmalar 1892 yılında başlamaktadır. Başkanlık Osmanlı Arşivlerinde yer alıp Konya Vilayeti'nden, Dahiliye Nezâreti'ne yazılan 29 Eylül 1892 tarihli belgede; Karamanoğulları'nın Karaman'da yer alan imaretlerin kapısı üzerindeki taşlarda; *Sultan-ül Selatin ve Mülük-ül Arap* (Bkz: yukarıda aslı ve çevirisi verilen kitabe) gibi ibarelerin yazılı olduğu Karaman Maarif Müdürü tarafından Konya Vilayeti'ne tebliğ edilmiş; buna ek olarak Konya Vilayeti de, Konya'da Selçuklu zamanından kalma harap Camii ve benzer yapıların bazılarında da bu türden yazıların bulunduğunu belirtmiş ve bu hususta nasıl bir yol izlenmesi gerektiğini sormuştur. (BOA [Başkanlık Osmanlı Arşivleri], BEO [Bab-ı Ali Evrak Odası] 121-9069, H.24-05-1310) Belge tarihinden yaklaşık iki buçuk ay sonra; 14 Aralık 1892 tarihinde, Maârif-i Umumiye Nezâreti'nden kaleme alınan yazıda; yukarıda verilen bilgiler özetlendikten sonra; gerek Selçuklu mülkü gerekse evvel zamanlarda Anadolu'nun Karaman, Aydın, Menteşe ve Saruhan cihetinde Ümera (Emirler/Beyler) tarafından inşa edilmiş olan; Camii Şerif, Türbe, İmaret, Çeşme vesaire gibi "Âsâr-ı Mimariyeler ve Meskûkât" üzerine birtakım "Elkap (lakaplar) ve Unvan" hak ve tahrir edilmiş olduğu ve bugün memlekette buna benzer birçok eserin bulunduğu belirtilmiştir. Usul ve nizam hükmünce; her türlü kıymetli eserin "Hüsn-ü Muhafazası'nın" gerekli olduğu da vurgulanmıştır. Belgenin devamında yer alan diğer bilgiler ise yeni gelişen Osmanlı müzeciliği ve arkeolojisi için kıymetli bilgiler içerir; bu eserlerden "Müşrif-ül harap (yıkılmaya yüz tutmuş) veya evvelce münhedim (yıkılmış) olup şurada burada bulunanlar" arasından teşhire şayan olan "Âsâr-ı Atîka-i İslamiye'nin" Müze-i Hümâyün'a gönderilmesi gerektiği bildirilmiştir. (Ek-1) (BOA (Başkanlık Osmanlı Arşivi, DH.MKT (Dahiliye Mektubi Kalemi), 2031-85, H.27-05-1310) Maârif Nezâreti'nin bu tutumundan bazı çıkarımlar yapmak olasıdır. Çal (1997), 1913 yılında kurulan Evkâf-ı İslamiye Müzesi'ne kadar müzelere sikke dışında Türk-İslam devrine ait eserlerin alınmadığını belirtmiştir (s. 393). Esasen, belgelerde adı geçen

meskûkât zaten sikkenin karşılığı olmalıdır. Yine de Karaman'da nakli mevzubahis olan nesne kitabelerdir. Karaman Maârif Müdürü'nün bu kitabelerin nakli hususunda gösterdiği gerekçe ise; üzerinde sultan, selatin ve Arap diyarının sahibi gibi lakap ve unvanların bulunuyor olmasıdır. Ancak Maârif Nezâreti'nin tutumunda bu türden eserlerin imparatorluk coğrafyasında örneğinin çok olduğu; şayet bunlar arasında müzeye nakil olunacak güzellikte eser varsa o eserlerin; ya oldukça harap bir yapı üzerinde bulunuyor olması ya da daha önceden yıkılmış olup kalıntı hâlinde bulunuyor olması şart koşulmuştur. Yani, yapı sağlam ise üzerindeki eski eserlerin bina üzerinde korunması istenmiştir. Yerinde koruma bilinci yeni gelişmekte olan Osmanlı müzeciliği ve arkeolojisi için oldukça mühim bir konudur. Gelgelim, Karaman İbrahim Bey İmareti'nden

Görsel 1: Karaman İbrahim Bey İmareti'nin Müze-i Hümayun'a Nakledilmesi İstenen Kitabesi (Fataha 2020 s. 319).

müzeye nakledilmesi düşünülen kitabe de bugün yapı üzerinde korunagelmektedir (Görsel 1).

Karaman Hatuniye Medresesi ile ilgili belgeler yapının onarımı ile paralel olarak ilerlemektedir. (BOA (Başkanlık Osmanlı Arşivleri), MF.MKT (Maârif Mektubi Kalemi) 292-2, H.19-05-1313) Çünkü yapının tamiri mümkün olursa müzeye gönderilmesi düşünülen eserlerin yerinde korunmasına öncelik verilecektir. Yapının tamiri ile ilgili yazışmalara gelecek olursak; Evkaf-ı Muhasebe Celilesi'nin (Vakıflar Muhasebe İdaresi), 18 Ekim 1894 tarihli yazısında; Nefise Sultan Hazretleri'nin Merkad-i Şerifleriyle (Türbesi) teferruatından Hatuniye diye bilinen Medrese, Mektep ve Mescid-i Şerifleri'nin bazı bölümlerinin harap olduğu ve yapılan keşif uyarınca; 88.000 kuruşa tamir edileceği ancak işin münakasaya koyulduğu ve 79.000 kuruşa Osman Usta isminde bir şahsın bu tamirata talip olduğu belirtilmiştir. Binanın nakit bir akarâtı olmadığı, sadece bir hamamının bulunduğu; bu hamamın da kızganının (hamamın bölümlerinden arşivlerde geçen bir ibare) tamire muhtaç olduğu şayet tamir edilirse; senelik 400-500 kuruşluk bir gelir getireceği bildirilmiştir. Medrese ve mektebin tamamen harap olmadığı, birkaç hücrelerinde Tedris-i Ulum ve Talim-i Kıraat (ilim öğretimi ve okuma dersleri) yapıldığı bu yüzden onarımın elzem olduğu vurgulanmıştır.

Karaman Hatuniye Medresesi'nden Müze-i Hümâyun'a nakledilmesi düşünülen eserler, yapının sokağa bakan taç kapısı üzerindeki taşlar ve levhalardır. Karamanoğlu İbrahim Bey İmaretinde verilen detayların aksine burada herhangi bir bilgiye yer verilmediğinden taş ve levha ibaresinden kitabelerin mi, kapı kemerindeki renkli taş işçiliğine sahip bitkisel motiflerden oluşan kabartmaların mı yoksa mukarnaslar üzerindeki motiflerin mi kastedildiği tam olarak bilinmemektedir (Görsel 2-3). Konu ile ilgili, Müze Müdürü Osman Hamdi Bey tarafından, 19 Ekim 1895 tarihinde kaleme alınan yazıda; İslami eser sayılacak nitelikteki bu taşlar, zamanın tahribatına bırakılırsa bütün bütün mahvolacağı; bu yüzden yerlerinden söktürülerek İstanbul'a gönderilmesi ve Müze-i Hümâyun'un Âsâr-ı İslamiyye Şubesinde muhafaza ve teşhir edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Osman Hamdi Bey'e Maârif Nezâreti'nden, 10 gün sonra verilen cevapta; bu türden eski eserlerin aslında yerinde muhafaza edilmesinin daha münasip olduğu ancak yine de nakli talep olunan taşların şekil ve suretleri üzerindeki mahkûkâtları (taş, mermer vb. üzerine kazılmış, hakkedilmiş yazı ve resim) gösteren "bir resminin çizdirilerek" gönderilmesinin Konya Vilayeti'nden talep edileceği bildirilmiştir. Konu ile ilgili, 25 Mart 1896 tarihli Karaman Kazası Meclisi İdaresi'nden gönderilen yazıda; bu civarda medrese kapısının resmini çizebilecek herhangi bir ressamın bulunmadığı; bu yüzden "Dersaadet'ten bir zâtın gönderilmesinin" daha uygun olacağı belirtilmiştir. 14 Eylül 1896 tarihinde Müze Müdüriyeti'nden kaleme alınan bir başka yazıda; resimlerin gönderilmesine gerek olmadığı zaten kapıyı teşkil eden taş ve levhaların Sanayi-i Âtîka-i Osmaniye Âsâr kıymetinden olduğu; bu sebeple eserlerin yerlerinden söktürülerek "bir parçası dâhi zarar görmeyecek şekilde metin sandıklara koyularak" başkente gönderilmesi talep edilmiş ancak belgenin devamında verilen cevapta bunun mümkün olmadığı bildirilmiştir (Belge 3).

Görsel 2-3: Karaman Hatuniye Medresesi'nin Yazışmalara Konu Olan Sokak Kapısı
(<http://www.turkiyenintarihieserleri.com>).

Yazışmalarda üzerinde durulması elzem olan bazı hususlar bulunmaktadır. Öncelikle, Müze-i Hümâyun'un tabii olduğu Maârif-i Umumiye Nezâreti'nin konu ile ilgili ilk tercihi eski eserlerin yerinde muhafaza edilmesidir. Hatta bunun için yapının muhtelif yerlerinin onarılması gerektiği ancak bundan sorumlu birimin Maârif Nezâreti değil Evkâf Nezâreti olduğu vurgulanmıştır. İkinci husus, artık Müze-i Hümâyun'da teşhir ve muhafaza edilecek eserlerde seçici davranıldığıdır. Bu sebepten ötürü, nakil işlemi onaylanmadan önce kapının bir resminin aldırılması talep edilmiştir. Esasen, 19.yüzyıl sonlarında Osmanlı fotoğrafçılığın geliştiği hatta fotoğrafçılığın müze

için belgeleme işini de üstlendiği bir dönemde (Shaw, 2004, s. 191) fotoğraf yerine resmin talep edilmesi ilginç bir tutumdur. Hatta bu tarihler; Konya’da Garabet Kirkor Solakyan önderliğinde ilk fotoğrafhanenin kurulduğu (Karpuz, 2013, s. 132-133); kente ulaşan Bağdat Demiryolu sayesinde Clement Huart, ve Friedrich Sarre,² gibi seyyahların şehri ziyaret ederek çeşitli anıtları inceleyip belgelediği tarihlere tekabül etmektedir. Üstelik, 1895 yılında Konya’daki ilk fotoğrafhaneyi açan (Karpuz ve Odabaşı 1997, s. 35) Solakyan’ın çektiği fotoğraflar arasında Karaman İbrahim Bey İmareti ve Hatuniye Medresesi’ne ait fotoğraflar da mevcuttur. Ancak bu fotoğrafların tarihine dair net bir bilgiye sahip değiliz. Yukarıda bahsedildiği gibi, İbrahim Bey İmareti ve Hatuniye Medresesi ile ilgili yazışmalar 1892 yılında başlamaktadır. Dolayısıyla Solakyan tarafından çekilen fotoğrafların yazışmalardan sonra olması ve Maârif Nezâreti ve Müze-i Hümayun’un bu fotoğraflardan habersiz olması da mümkündür.

Görsel 3-4-5: Karaman İbrahim Bey İmareti ve Hatuniye Medresesi’nin Garabet Kirkor Solakyan Tarafından Çekilmiş Fotoğrafları (1895 Sonrası)

(<http://www.eskiturkiye.net/3693/hatuniye-medresesi-dogu-kapisi-karaman-garabed-solakian-fotografi>).

Belgelerde üzerinde durulması gereken bir diğer konu nakil işlemi ile ilgilidir. Burada, eserlerin sağlam sandıklara koyularak bir parçasının bile zarar görmemesi vurgulanmıştır. Muhtemelen sandıklara koyulan bu eserlerin, o tarihlerde işletmeye açılan Bağdat Demiryolu vasıtasıyla Konya üzerinden başkent İstanbul’a taşınması düşünülmüş olmalıdır. Buradaki son husus ise; nakli düşünülen eserlerin nerede sergileneneceğinin dâhi düşünülmüş olmasıdır. Belgelerde geçen bilgilerde de görüldüğü üzere; bu eserlerin Müze-i Hümayun’un Âsâr-ı İslamiyye şubesinde sergilenmesi planlanmıştır. Bu bölüm, 1891 yılında yeni bina inşa edilince boşta kalıp Türk-İslam Eserleri Müzesi olarak hizmet veren Çinili Köşk’tür (Uğraş, 2010, 130). Bugün hâlen müze olarak hizmet veren bu binada; Karamanoğlu İbrahim Bey İmareti’nden getirilen çok renkli sır tekniğindeki çini mihrap teşhir ve muhafaza edilmektedir. İbrahim Hakkı Konyalı, bu mihrapla birlikte imaretin ahşap kapı ve pencere kanatlarının da 1907 yılında Karaman Kaymakamı Hicâbî Bey nezâretinde yerlerinden söktürülüp sandıklara koyularak İstanbul’a gönderildiğini belirtmiştir (Konyalı, 1967, s. 407-410).

² Clement Imbaut-Huart, 1854 yılında Paris’te doğmuş Şarkiyatçıdır. Şam ve İstanbul’da konsolos olarak görev yapan Huart, 1890’lı yıllarda Anadolu’nun birçok şehrini dolaşmış ve bu gezilerdeki notlarını 1897 yılında yayımlamıştır. Detaylı bilgi için bkz: M. Bülent Varlık, (2011). Fransız Şarkiyatçı C. Huart Anadolu Yollarında Neler Yedi? *Kebikeç*, 32, ss. 131-136. Sanat Tarihçi Friedrich Sarre de 1890’lı yıllarda Anadolu’ya gelmiş ve özellikle Konya’daki Selçuklu Sanatı ile yakından ilgilenmiş ve bu alanda eserler vermiştir. Detaylı bilgi için bkz: Friedrich Sarre, (1998), *Küçükasya Seyahati (1895 Yazı): Selçuklu Sanatı ve Ülkenin Coğrafyası Üzerine Araştırmalar*, İstanbul: Pera Turizm Yayınları.

Görsel 6-7: Karaman İbrahim Bey İmaretinden 1907 yılında Müze-i Hümayun'un İslamiyye Şubesine Nakledilen Çini Mihrap ve Ahşap Pencere Kanadı

(<https://islamansiklopedisi.org.tr/ibrahim-bey-imareti-ve-kumbeti>).

Osman Hamdi Bey Tablolarında Karaman'daki Eserlerden Ayrıntılar

Yukarıda verilen bilgiler yeni bir konunun daha gündeme getirilmesi sonucunu doğurmaktadır. 1892 yılında başlayan yazışmaları takiben, Osman Hamdi Bey'in tablolarında Karaman'daki mimari eserlerden detaylar belirmeye başlamıştır. Bu tarihler, Osman Hamdi Bey'in müze müdürlüğü dönemine tekabül eder ve bu durum bizi; Osman Hamdi Bey tablolarındaki Karaman detaylarının bu konuyla ilgisinin olabileceği ihtimalini sorgulamaya itmiştir. Üstelik, 1895 yılında Hatuniye Medresesi ile ilgili yazışmalarda; kapının resmini çizecek ressam bulunamaması ve başkentten bir ressamın talep edilmesi üzerine; Osman Hamdi Bey'in ısrarla resmin çizilmesine gerek olmadığını; bu eserlerin zaten eski eser sayılabileceğini bu yüzden sandıklara koyularak getirtilmesini istemesi bu yapıları daha önceden görmüş olması ile ilişkilendirilebilir. Bu konu ile ilgili olarak dönemin gazeteleri ve dergilerinden bazı ipuçları yakalamak da mümkündür. Bu gazetelerden ilki Şehbal'dir. Şehbal Gazetesi'nin, R.15 Mart 1327 (27 Mart 1911) tarihli 36. sayısında; Müze Müdürü Halil Edhem Bey'in (d. 1861 – ö.1938) (daha sonraları Eldem) Âsâr-ı Atîka başlıklı bir makalesi yer almaktadır. Bilindiği üzere; Osman Hamdi Bey'in küçük kardeşi olan Halil Edhem Bey, 1892 yılında ağabeyinin müdürü olduğu Müze-i Hümayun'a onun yardımcısı olarak atanmış; Osman Hamdi Bey'in 1910 yılında ölümü üzerine de müdürlük görevini üstlenmiştir

(Alican, 2019, s. 45). Halil Edhem Bey, makelesinde; “Âsâr-ı Atikâ-i Millîyemiz nasıl mahvoluyor?” konusu üzerinde dururken; Anadolu’nun Niksar, Sivas, Kayseri, Niğde, Konya ve Karaman gibi çeşitli yerlerine yaptığı ziyaretler sırasında burada yer alan tarihi yapıların mevcut durumları hakkında tespitler de yapmıştır. Halil Edhem Bey, Karaman ile ilgili bölümde; Karaman’ı bu zamana dek beş defa ziyaret ettiğini; buradaki en sevdiği yapının imaret diye bilinen yapı olduğunu; Hatuniye Medresesi’nin de günden güne harap olmaya yüz tuttuğunu belirtmiş ve bu yapılardan fotoğraflar da paylaşmıştır (Şehbal, 1327/36 s. 227). Bu fotoğraflardan birisi; Osman Hamdi Bey’in Konuşan Hocalar tablosuna konu olan medresenin kışlık bölümüne girişi sağlayan revakın fotoğrafıdır. Halil Edhem Bey’in; Karaman’a ilgisi ve Karaman ile ilgili çalışmaları bununla sınırlı değildir. Târih-i Osmânî Encümeni Mecmuası’nın, Kanunuevvel 1327 tarihli 11. Sayısında (Aralık/Ocak 1911-1912); Halil Edhem Bey’in “Karamanoğulları Hakkında Vesâiki-i Mahkuke” başlıklı bir makalesi yer alır. Bu makalede; Karamanoğlu Beyliğine ait mimari eserler üzerindeki kitabeler hakkında detaylara yer verilmiştir. (TOEM, 1327/11)

Ethem Eldem, Osman Hamdi Bey’in, Konuşan Hocalar, Cami Önünde Konuşan/Tartışan Hocalar, Türbe Önünde Konuşan Hocalar” gibi farklı isimlerle anılagelen tablosuna konu olan, Karaman Hatuniye Medresesi revakına ait fotoğrafın, İstanbul Resim ve Heykel Müzesi fotoğrafı arşivinde yer aldığını; bu yüzden resmin fotoğrafa dayanarak yapılmış olduğunu belirtirken tabloyu Osman Hamdi Bey’in figür denemelerine dayanarak 1880’li yılların sonu 1890’lı yılların başına tarihlendirmektedir (Eldem, 2010, s. 276-279). Aslında, İstanbul Resim ve Heykel Müzesi fotoğraf arşivinde yer alan görsel, Halil Edhem’in Şehbal dergisinde yayımladığı görseldir. Dolayısıyla Eldem’in belirttiği gibi; Osman Hamdi Bey’in “Konuşan Hocalar” tablosu 1890’lı yılların başında fotoğraftan aktarılarak yapıldıysa; Şehbal dergisinde yer alan fotoğraf da bu tarihlerde çekilmiş olmalıdır. Bu bağlamda; 1892 senesinde Karaman Maârif Müdürü’nün, İbrahim Bey İmaretî’nin kitabesindeki taşları Konya Vilayeti aracılığıyla başkente tebliğ etmesi üzerine Osman Hamdi Bey ve/veya Halil Edhem Bey tarafından bir Karaman ziyareti gerçekleştirilmiş olmalıdır. Başkanlık Osmanlı Arşivlerindeki yazışmalarda; Maârif-i Umumiye Nezareti’nin Hatuniye Medresesi’nin kapısının resmini çizdirmek istemesi ancak Karaman civarında ressam bulunamaması üzerine, Osman Hamdi Bey’in; “Resminin celbine mahal olmayup..., kapıyı teşkil iden taş ve levhaların Sanayi-i Âtikâ-i Osmaniye Âsâr kıymetinden olarak” - ifadesini kullanarak kesin bir dille bu eserlerin eski eser olduğunu vurgulaması; bunları önceden görmüş ve müzede sergilemeyi planlamış olmasıyla ilişkilendirilmektedir. Üstelik, Halil Edhem’in 1911 senesindeki yazısında daha önce Karaman’ı beş defa ziyaret ettiğini belirtmesi bu tezi destekler niteliktedir.

Kenan Bilici (1985), Osman Hamdi Bey’in tablolarında Karaman İbrahim Bey İmaretî’ne ait detayının kullanmasında bu eserlerin İstanbul’a getirilmiş olmasının payının olduğu vurgulanmıştır (s. 138). Bilici’nin bu görüşüne tarihsel uyumsuzlıklardan dolayı katılmıyoruz. Çünkü, *Yaratılış (Tekvin, La Genése)* tablosunun 1901 yılında, Çocuklar Türbesinde Derviş tablosunun 1903 yılında yapıldığı³ (Eldem, 2010, s. 160-489) ancak tablolarda kullanılmış olan Karaman İbrahim Bey İmaretî’ne ait mihrap ile pencere kanadının 1907 yılında İstanbul’a nakledildiği bilinmektedir. Dolayısıyla, *Yaratılış* ya da yaygın adıyla *Mihrap* olarak isimlendirilen tablo ile Çocuklar Türbesinde Derviş tablosunda kullanılan detaylar; Osman Hamdi Bey’in, 1901 yılından evvel bunların fotoğrafını almış/aldırılmış olmasından ya da gerçekleşmiş olması

³ Osman Hamdi Bey’in, *Çocuklar Türbesinde Derviş* isimli tablosu; birisi 1903 diğeri 1908 tarihli olmak üzere iki versiyon hâlinde yapılmıştır. Aşağıda görseli verilen tablo; 1903 tarihli Paris’teki Musée d’Orsay’de yer alan ilk tablodur. 1908 tarihli ikinci tablo ise İstanbul Resim ve Heykel Müzesi koleksiyonunda yer almaktadır. Tablolar arasındaki farklar hakkında detaylı bilgi için bkz. (Eldem, 2010, s. 160-164).

Görsel 8-9: Karaman'da Sultan Hatun Medresesi'nin Harap Olmakta Bulunan Müzeyyen Kapısı (Şehbal, 1327/36 s. 227) ve Osman Hamdi Bey, Konuşan Hocalar, Yaklaşık 1890'lar, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 140 x 105 cm., (İstanbul Resim Heykel Müzesi Koleksiyonu), (Eldem, 2010, s. 279).

Görsel 10-11: Osman Hamdi Bey, Yaratılış, 1901, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 210 x 108 cm. Özel Koleksiyon ve Çocuklar Türbesinde Derviş, 1903, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 202 x 150,7 cm., (Musée d'Orsay-Paris), (Eldem, 2010, s. 489 ve s. 161).

muhtemel Karaman ziyareti sırasında eserlerin karşısında uzun uzadıya eskiz çalışması yapmasından kaynaklanmış olabilir. Edhem Eldem, Şehzade Türbesinde Derviş ismiyle de bilinen resimde yer alan sandukaların şehzadelere ait olmadığını, mekânın da Şehzade Türbesi değil de Şehzade Camii haziresinde bulunan Bosnalı Damat İbrahim Paşa'nın türbesi (d.? - ö.1601) olduğunu belirtir (Eldem, 2010, s. 160). Osman Hamdi Bey'in, bu tablosunda; türbenin giriş kapısı olarak Karaman İbrahim Bey İmareti'nden 1907 yılında Türk-İslam Eserleri Müzesine (Çinili Köşk'e) nakledilen pencere kanadı kullanılmıştır (Bilici, 1985, s. 123-124). Üstelik, Karaman İbrahim Bey İmareti'nin pencere kanadının tabloya konu olan türbe ile herhangi bir bağlantısı olmadığı da aşikârdır. Burada, Osman Hamdi Bey mevcut verileri eklektik bir üslupla bir tablosuna yerleştirmiş olmalıdır (Bilici, 1985, s. 139).

Sonuç

Osmanlı Devleti'nde 19. yüzyılın ortalarında başlayan eski eser merakını takiben imparatorluğun birçok bölgesinden eserlerin toparlanıp başkentteki müzelerde muhafaza ve teşhir edilmesi gündeme gelmiştir. Bu eserlerden birkaç tanesi de Karamanoğulları Beyliğine ait mimari eserler bünyesindeki yapı elamanları ve mimari parçalardır. Konu ile ilgili Başkanlık Osmanlı Arşivlerindeki yazışmalar; gelişmekte olan Osmanlı Müzeciliği için kıymetli bilgileri içermektedir. Burada, yerel idarecilerin çevresindeki tarihi eserlere kayıtsız kalmaması; Maârif Nezâreti'nin sadece harap hâldeki veya kalıntı hâlindeki eserler arasından teşhir edilecek kadar güzel olanları talep edip diğerlerini yerinde koruma bilincine sahip olması; müzeye getirilecek eserlerin önce resminin talep edilmesi ve getirilmesi gereken eserlerin sağlam sandıklarda zarar görmeyecek şekilde nakledilmesini istemesi önemli konular olarak karşımıza çıkar. Her ne kadar yazışmalara konu olan eserler yerine daha sonraları Karaman İbrahim Bey İmareti'nin çini mihrabı ile ahşap kapı ve pencere kanatları başkente nakledilse de bu duruma, Karaman Maârif Müdürü'nün imaret kitabesine olan merakı vesile olmuştur.

Kaynaklar

Akın, N. (1993). Osman Hamdi Bey, Âsâr-ı 'Atikâ Nizâm-nâmesi ve dönemin koruma anlayışı üzerine. *Osman Hamdi Bey ve dönemi sempozyumu* içinde (ss. 233-239), İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Bilici, K. (1985). Osman Hamdi Bey'in tablolarında Karamanoğlu anıtlarına ait tarihî malzeme. *Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, ss. 117-140.

Cezar, M. (1971). *Sanatta Batı'ya açılış ve Osman Hamdi Bey*. İstanbul: Türkiye İş Bankası.

Çal, H. (1997). Osmanlı Devleti'nde Âsâr-ı 'Atikâ Nizâm-nâmeleri. *Vakıflar Dergisi*, 26, ss. 391-400.

Dilbaz Kutlu, B. (2018). *Osmanlı Devleti'nin arkeoloji politikası*. İstanbul: Okur Tarih,

Dumlupınar S. A., (2019). Halil Edhem ve Bibliografya (Amida) isimli çalışması üzerine. *Tarih ve Gelecek Dergisi*, 5(2), ss. 449-460.

Eldem, E. (2010). *Osman Hamdi Bey sözlüğü*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.

Fataha Bilget, E. (2020). Karamanoğulları Beyliği: baniler ve unvanlar. *Near East Historical Review*, 10 (3), s. 311-326.

Karpuz, H. (2013). Anadolu'nun ilk fotoğrafhanesi Konya Foto Behçet'in tarihi. *Sanat Tarihi Dergisi*, 22 (1), s. 131-144.

Karpuz, H. ve Odabaşı, S. (1997). Konya'nın ilk fotoğrafçısı Solakyan. *Tarih ve toplum*, 28 (167), s. 35-42.

Konyalı Hakkı, İ. (1967). *Abideleri ve kitabeleri ile Karaman tarihi Ermenek ve Mut abideleri*. İstanbul: Baha Matbaası.

Kula Say, S. (2014). *Beaux Arts Kökenli Bir Mimar Olarak Alexandre Vallauray'nin Meslek Pratiği ve Eğitimciliği Açısından Kariyerinin İrdelenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Muşmal, H. (2009). Anadolu'nun ilk eski eser (arkeoloji) müzesi: Konya Âsâr-ı Atîka Müzesi'nin kuruluşu. *Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, ss. 121-142

Özkasım, H. ve Ögel, S. (2005). Türkiye'de müzeciliğin gelişimi. *İTÜ Dergisi 1 (1)*, ss. 96-102.

Shaw, W. M. K. (2004). *Osmanlı müzeciliği: Müzeler, arkeoloji ve tarihin görselleştirilmesi*. (E. Soğancılar, Çev). İstanbul: İletişim Yayınları.

Şahan, H. (2009). *Karamanoğlu Cami ve Mescitlerinde Yer Alan Mihraplar*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.

Tatatoğlu, E. (2018). Osman Hamdi Bey: 19.yüzyılın Türk müzecisi-devlet adamı-ressamı-sanat eğitimcisi-arkeoloğu. *Milli Eğitim*, 48(221), ss.175-185.

Uğraş Meriç, H. (2010). *Topkapı Sarayı Çinili Köşk / Sırça Saray: İşlevi, Anlamı ve Tarihsel Gelişimi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Gazete ve Dergiler

Şehbal, 15 Mart 1327, 26.

Tarih-i Osmani Encümeni Mecmuası, Kanunuevvel 1327, 11

Arşiv Belgeleri

BOA (Başkanlık Osmanlı Arşivi, DH.MKT (Dahiliye Mektubi Kalemi), 2031-85, H.27-05-1310.

BOA (Başkanlık Osmanlı Arşivleri), BEO (Bab-ı Ali Evrak Odası) 121-9069, H.24-05-1310.

BOA (Başkanlık Osmanlı Arşivleri), MF.MKT (Maarif Mektubi Kalemi) 292-2, H.19-05-1313.

نظام معانی

مکتوبی استیلی

نور و

4

معروضه جا کبریا لر کیم

فره لدا اولدیلدیک قده قلم قفسینه دایق عمارتی توحید و زنده کی طاسده سلطان بیلولطیه و ملک العوب ایچیم کی بعضی عبارت کیم اولدیلدین و بوقلمده اولور رمدان لوجولیک قوسنه ده حرطایم بلارده لرینده بعضی
 یازیر بولننجه قلمده اولدیلدیک قده قلم قفسینه دایق عمارتی توحید و زنده کی طاسده سلطان بیلولطیه و ملک العوب ایچیم کی بعضی عبارت کیم اولدیلدین و بوقلمده اولور رمدان لوجولیک قوسنه ده حرطایم بلارده لرینده بعضی
 جناب صاحب کرامت عیبه کیم اولدیلدین قده قلم قفسینه دایق عمارتی توحید و زنده کی طاسده سلطان بیلولطیه و ملک العوب ایچیم کی بعضی عبارت کیم اولدیلدین و بوقلمده اولور رمدان لوجولیک قوسنه ده حرطایم بلارده لرینده بعضی
 اری مریور بولننجه اولدیلدیک قده قلم قفسینه دایق عمارتی توحید و زنده کی طاسده سلطان بیلولطیه و ملک العوب ایچیم کی بعضی عبارت کیم اولدیلدین و بوقلمده اولور رمدان لوجولیک قوسنه ده حرطایم بلارده لرینده بعضی
 اولدیه ادا عبقیه معوضه بلک سونج قلمده اولدیلدیک قده قلم قفسینه دایق عمارتی توحید و زنده کی طاسده سلطان بیلولطیه و ملک العوب ایچیم کی بعضی عبارت کیم اولدیلدین و بوقلمده اولور رمدان لوجولیک قوسنه ده حرطایم بلارده لرینده بعضی
 سونجه حال و صحتنا یتیمنا سب اولوب معضات شکوره عاده قفسیمه اولدیلدیک قده قلم قفسینه دایق عمارتی توحید و زنده کی طاسده سلطان بیلولطیه و ملک العوب ایچیم کی بعضی عبارت کیم اولدیلدین و بوقلمده اولور رمدان لوجولیک قوسنه ده حرطایم بلارده لرینده بعضی

معارف لاری
 ع

OSMANLI ARŞIVI		
BEO		
121	9069	3

T.C. BASBAKANLIK OSMANLI ARSIVI DAIRE BASKANLIĞI (BOA)

موزة هم يون

معارف عمومی نظارت حیدرآباد

نومبر
۱۵۹

دوئلو اقدم حضرتی

قونیه ولایه حیدرآباد تابع فرمان قصبه سزه واقع اولوب الحاقاً، زمانه ایضاً اولون «هاقونیه» مدرسه شیک سوقاق قونیه محیط اولون طاشک آنا راسلامیه نیک نفاست جہتدن حاصل اولدغی درجه عالی بی نظار تقدیرہ ابراز ایدہ جیک برامخوزج بدیع عال العال بولمہ بیلندن و بوقونلک زمانک تخریباً معروض بر اقبلا رہ بون بون محو اولوب کیمی تجویز اولوب جہتدن ترقیات اسلامیه بل بر مثال مستحجہ بر تری اولوب و موزہ تھم یونہ سایہ معلوماً جناب پادشاھیدہ کوزن کونہ شہاد اولان تکملہ بر رونق دیکر ویریلد و موزہ آنا راسلامیه تھم یونہ وضع اولوب اوزرہ بونلک موزہ بقولایمورن اقتضا ایدن معلولک اجرائی خصوصاً ساعدہ حیدرآباد نظارت تھم یونہ ایزان بولوب موزہ امر و فرمان حضرت من الامر کہ راجعاً

موزہ تھم یونہ بدی
۷

OSMANLI ARSIVI		
MF.MKT		
292	2	2

